

ПРІОРИТЕТНІСТЬ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ю.С. Гудзинська, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розкрито теоретико-методологічні підходи та прикладні аспекти формування пріоритетів стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств в контексті нових вимог ринкової економіки, глобалізації.

Ключові слова: стратегічний розвиток, пріоритети, система.

Постановка проблеми. У сучасних наукових дослідженнях велика увага приділяється розв'язанню проблеми забезпечення конкурентоспроможності та стратегічному розвитку підприємств в контексті нових вимог трансформаційних та глобальних процесів. З позицій стратегічного підходу розкривається управління: потенціалом; антикризовою, логістичною та маркетинговою діяльностями; інноваційним та сталим розвитком підприємств. При цьому недостатньо наукових досліджень присвячено проблемі пріоритетів у стратегічному розвитку підприємств, що значно знижує потенційні їх можливості. Має місце розбалансованість в пріоритетах розвитку підприємств на стадії проектування, визначення їх цільової спрямованості та на стадії пріоритетів використання потенційних можливостей підприємств. Це підтверджується результатами досліджень. Таким чином, є проблема наукового і практичного спрямування, яка потребує розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними дослідженнями підтверджується висновок, що в науковій економічній літературі недостатньо уваги приділяється проблемі пріоритетів в розвитку соціально-економічних систем. Наукові дослідження в більшості спрямовані на розв'язання проблем стратегічного та стійкого розвитку підприємств. Розв'язанню цієї проблеми присвячено праці І. Ансоффа, В. Герасимчука, В. Губенка, О. Єрмакова, Т. Зінчука, М. Кропивка, М. Мартиненка, М. Портера, Дж. Робінсона, Н. Сіренко, С. Судомир,

В. Терещенка, Р. Фатхутдінова, Й. Шумпетера, В. Шурика та ін. Фрагментально в їхніх та інших працях розглядаються і питання пріоритетів в розвитку підприємств. Однак в системному плані проблема пріоритетів не розглядається.

Результати дослідження. З несистемним підходом до прискорення трансформаційних перетворень та з розвитком глобальних процесів посилюється тиск зовнішнього середовища на діяльність підприємницьких структур. Це потребує нового підходу до формування системи забезпечення стратегічного розвитку господарюючих структур аграрного сектора економіки. Основою нового підходу до формування названої системи повинні бути чітко обґрунтовані: концепція, програма та загальна стратегія розвитку аграрного сектора економіки; механізми державного регулювання та ринкового саморегулювання з розвинутою системою інфраструктурного забезпечення діяльності підприємств.

При такій логічній послідовності дій створюватимуться передумови системного підходу до формування організаційно-економічних, ресурсних та інших засад забезпечення стратегічного розвитку підприємств. Забезпечуватиметься і системна цілісність на основі стратегічної орієнтації аграрного сектора економіки та його складових – виробничих, обслуговуючих структурних одиниць. Системна стратегічна орієнтація повинна охоплювати і логістичну складову в процесі взаємодії виробника і споживача, інфраструктурних елементів. Однак реальна виробничо-обслуговуюча практика діяльності підприємницьких структур підтверджує факт недостатньої гармонійної взаємодії концепцій, програм, стратегій в системі вертикальних стратегічних орієнтацій як аграрного сектора економіки, так і його складових. Система пріоритетів базується не на стратегічній передбаченості розвитку аграрного сектора економіки та її складових в контексті можливих глобальних процесів, а базується на ситуаційному підході.

Поточна, а не стратегічна орієнтація в діяльності більшості сільськогосподарських підприємств різних регіонів України є домінуючою, що підтверджується науковими дослідженнями (питома вага таких підприємств коливається в межах

70%). Розбалансованість в системі пріоритетних орієнтацій з урахуванням часового фактору підсилюється недостатньо обґрунтованими критеріями оцінки діяльності підприємств з орієнтацією лише на одержання прибутку. При обґрунтуванні напрямів стратегічного розвитку в більшості досліджуваних нами сільськогосподарських підприємств недостатньо враховуються соціальні та екологічні індикатори.

При формуванні пріоритетів стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств нами пропонується система передумов, яка враховує:

- концепцію економічного, соціального розвитку;
- стратегічно-довгострокову програму розвитку підприємства за критеріями соціально-економічного та екологічного спрямування;
- загальну стратегію розвитку з урахуванням життєвих циклів підприємств;
- обґрунтовану цільову спрямованість стратегічної орієнтації підприємств;
- концептуальні та функціонально-забезпечуючі пріоритети і стратегії реалізації концепції, програми, загальної стратегії розвитку підприємств;
- «дереву» пріоритетів алгоритмічного спрямування;
- методичний інструментарій дослідження та оцінки пріоритетів стратегічного розвитку сільськогосподарських підприємств та ін.

При цьому пріоритетність ми розглядаємо з позицій переважного, провідного значення, як її розкрито у Великому тлумачному словнику [2], і вважаємо, що дане поняття не є тотожним поняттю «стратегія». Пріоритетність пов'язана з генеральним розвитком підприємства. Тому вважаємо, що при обґрунтуванні пріоритетів необхідно дотримуватися певної послідовності дій від загального до часткового.

Нами пропонується така логічна послідовність дій: обґрунтування визначальної мети (цільової спрямованості) діяльності підприємства – розробка концепції розвитку підприємств – обґрунтування пріоритетів в стратегічному розвитку підприємств – обґрунтування портфеля функціональних стратегій

реалізації цільової спрямованості підприємств, концепції їх стратегічного розвитку та пріоритетів.

Цільова спрямованість пріоритетів повинна гармонійно взаємодіяти з цільовою спрямованістю визначеної мети підприємства [1]. Пріоритетний підхід повинен охоплювати: усі види внутрішньосистемної діяльності – виробничий, маркетинговий, логістичний, інноваційний, інвестиційний, фінансовий, антикризовий, стратегічний, ситуаційний, організаційно-управлінський; функціонально-забезпечуючі підсистеми; організаційно-комунікативні взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища. Лише при такому підході будуть створені передумови для формування результативної системи організаційної взаємодії пріоритетів забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств, що дозволить реалізувати вимоги принципу системності, комплексності, синергетичності, гармонійної єдності загальносистемного і часткового.

Однак в реальній практиці така логічна послідовність дій не завжди дотримується. Здебільшого економічна робота спрямована на пошуки резервів забезпечення ефективності в діяльності сільськогосподарських підприємств в таких напрямках:

- зміни структури виробництва та в структурі товарної продукції. Поглиблення спеціалізації сільськогосподарських підприємств є одним із важливих пріоритетів в їх діяльності. Обсяги виробництва і реалізації спеціалізованої сільськогосподарської продукції кладуться в основу як поточного, так і стратегічного позиціонування [3];

- оптимізація витрат на одиницю продукції, що створює передумови для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства;

- підвищення якості сільськогосподарської продукції;

- поступовий стратегічний перехід на виробництво органічної сільськогосподарської продукції;

- розвиток горизонтальної та вертикальної інтеграції;

- формування портфеля конкурентних бізнес-стратегій;

- формування конкурентоспроможного потенціалу адекватного стратегічним змінам.

Названі напрями розвитку сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі є основними об'єктами управління і пріоритетами управлінського впливу.

Висновки. Таким чином, побудова системи організаційного забезпечення діяльності підприємств з використанням методології пріоритетного підходу до стратегічного їх розвитку в гармонійній єдності вертикально-горизонтальних взаємодій сприятиме підвищенню рівня обґрунтованості рішень на стадії проектування та ефективності функціонування господарюючих структур.

Література:

1. Аронов А. М. Диверсифікація виробництва: теорія і стратегія розвитку [Текст] / А. М. Аронов, А. Н. Петров. — СПб : Леніздат, 2000. — 126 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та CD) / Уклад. і головн. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : Перун, 2007. — 1736 с.
3. Збарський В. К. Конкурентоспроможність високотоварних сільськогосподарських підприємств [Текст] / В. К. Збарський, М. А. Місевич ; за ред. проф. В. К. Збарського. — К. : ННЦ ІАЕ, 2009. — 310 с.